

κερ τὸ ὄνομα, ὅς τις ἤτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του φέρων καὶ ὅσα χρήματα ἐκέρδησεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Μαρμώνων. Συγχρόνως ὁ Μὰκ Κάουσανδ, ἐκ Βιργινίας, καὶ δύο ἄλλοι ἔμποροι, φέροντες σημαντικὴν ποσότητα χρυσοῦς κόνεως, προέτειναν εἰς τὸν Πάρκερ νὰ συνταξιδεύσῃ, χάριν ἀσφαλείας, διὰ τῆς αὐτῆς ἁμάξης. Ὁ δὲ Φράγκ Οὐίλλιαμς τὸν ὅποιον ἐσυμβουλευθήσαν ἐνῶ ἔπινον, τοὺς προέτρεψε νὰ ταξιδεύσῃ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον. Ἄλλοι ταξιδιωτὰ δὲν ὑπῆρχον. Ἐφθασαν λοιπὸν ὕγεις εἰς Πόρτλιφ Κάουον, ὅπου εὗρον καὶ τὸν Φράγκ Οὐίλλιαμς ἐλθόντα ἐκ τῆς λίμνης Σαλὲ ὅπως ὁδηγήσῃ τὴν ἁμαξάν.

Εἰς τὸ στενότερον μέρος τοῦ δρόμου, ὁ Φράγκ ἀφῆκε νὰ πέσῃ ἡ μάστιξ, καὶ ἀναχαιτίσας τοὺς ἵππους κατέβη νὰ τὴν λάβῃ. Τοῦτο ἦτο τὸ σύνθημα. Εὐθὺς ἠκούσθησαν κρότοι πυροβόλων, βροχὴ σφικρῶν ἔπεσεν εἰς τὴν ἁμαξάν, καὶ τρεῖς ἐκ τῶν ταξιδιωτῶν ἐφονεύθησαν. Ὁκτὼ ἄνδρες φέροντες προσωπεῖα ὤρμησαν κατὰ τῆς ἁμάξης, ἐρρίψαν ἐκτὸς αὐτῆς τρεῖς νεκροὺς καὶ ἓνα τραυματίαν, ἤρπασαν τὰ τραπεζογραμμάτια καὶ τὰ περιέχοντα τὴν χρυσοῦν κόνιν κιβώτια. Ὁ Πάρκερ τραυματισθεὶς οὐχὶ ὁμως θανατηφόρος, εἶδε τὸν Οὐίλλιαμς ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν μετὰ τὸ πυροβόλον εἰς χεῖρας καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴ τὸν φονεύσῃ· ἀλλ' ὁ Φράγκ κατεσύντριψε τὸ κρανίον τοῦ φίλου του. Ἀναβὰς μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἁμαξάν, ἔφθασεν εἰς τὸν σταθμὸν καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι διηρπάγη τὸ ταχυδρομεῖον. Πολλὰ ἐγένοντο ἔρευναι ἀλλ' οὐδεὶς ὑποπτεύθη τὸν Φράγκ. Ἐπειδὴ ὁμως ἐβδομάδας τινὰς μετὰ τὸ συμβῆναι παρητήθη καὶ ἐξώδευεν οὐκ ὀλίγα εἰς τὰ καπηλεία τῆς λίμνης Σαλὲ, ὁ Οὐίλλιαμς Βὸβ μαθὼν ταῦτα τὸν συνέλαβε, καὶ ἔφερε τὴν νύκτα ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς τῆς δημοσίας ἀσφαλείας. Καὶ ὅποια μὲν ὑπῆρξεν ἡ δίκη οὐδεὶς γινώσκει· γνωστὸν μόνον ὅτι περὶ τὴν ἀντολήν τοῦ ἡλίου οἱ κάτοικοι τῆς Δέμβερ εἶδον τὸν πρῶτον ἁμαξηλάτην κρεμάμενον εἰς τὸ ξύλον φανοῦ τινος τῆς Μεγάλης ὁδοῦ τῆς πόλεως.

(Ἀκολουθεῖ)

## ΕΙΣ ΣΟΦΟΣ ΕΞ ΑΝΑΤΟΛΩΝ.

Μεταξὺ τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἀληθείας ἀγωνιζομένων, θέσιν περιφανῇ κατέχει ἀναντιρρήτως καὶ ὁ ἐν τῇ ἐσχάτῃ Ἰνδία ὑπὲρ τῶν ὑψίστων τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθῶν ἐργαζόμενος Ἰνδὸς φιλόσοφος καὶ ἀναμορφωτὴς Baboo Keschub Chunder Sen.

Ἐν Ἰνδίαις, ὡς γνωστὸν, ὁ χριστιανισμὸς μετὰ ὅλους τοὺς ἱεραποστόλους καὶ μετὰ ὅλα τὰ χρήματα, τὰ ὁ-

ποῖα οὗτοι ἀπειδῶς δαπανῶσιν, ὀλίγους μόνον εὐρίσκει ὁπαδούς. Τὰ αἷτια εἶναι διάφορα. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ περιορισμένος δογματικὸς χριστιανισμὸς, ὅστις διδάσκεται ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων, ἐξασκεῖ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐνέργειαν ἀποτρεπτικὴν· ἐκτὸς τοῦτο δὲ ὁ χριστιανισμὸς, ὃν ἐξήσκουν οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ κατακτηταὶ τῶν Ἰνδιῶν, ἔπρεπε φυσικῶς νὰ γεννήσῃ παρὰ τοῖς ἐγγχωρίοις τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς εἶναι συνώνυμὸν τι πρὸς ἐπιορκίαν, ἀπλησίαν, ἀκολασίαν, καὶ ὠμότητα. Οὐδὲν παράδοξον λοιπὸν εἶναι αἱ καλλίτεραι τάξεις ἐν Ἰνδίαις ἀπεστρέφοντο τὸν χριστιανισμόν. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὁμως χρόνους τὸ πρᾶγμα διωρθώθη ἐπαισηθῶς. Διὰ τῆς συζάσεως σχολείων εἰσήγαγεν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν εἰς ὅλους τοὺς κύκλους τῆς κοινωνίας· τὸ δὲ Ἰνδικὸν ἔθνος ἐγειρόμενον ἀπὸ τοῦ μακροχρονίου ὕπνου ἀναγεννᾶται εἰς νέον βίον, ὃς τις ὑπόσχεται μέλλον περίθλεπτον. Διὰ λόγων, διὰ περιοδικῶν συγγραμμάτων, διὰ βιβλίων δεικνύει ἡ νέα Ἰνδία τὴν τάσιν αὐτῆς, νὰ συστήσῃ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐθνικὴν Ἰνδικὴν ἐπιστήμην καὶ θρησκείαν. Ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς τοιαύτης προσπάθειας ἐγένετο πρὸ πενήτηκοντα περίπου ἐτῶν.

Πρὸ πενήτηκοντα ἐτῶν συναντήθησαν ἐν Καλκούττῃ δύο ἄνδρες, ὧν ἀμφοτέρων κύριον μέλημα ἦτο ἡ πρόοδος τῆς βαρβάρου ἐκείνης χώρας. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἦσαν ὁ Ἀγγλὸς Δαβίδ Hare καὶ ὁ εὐρωπαϊκὴν ἀνατροφὴν καὶ μόρφωσιν λαβὼν Ἰνδὸς Rajah Ram-Mohnu-Roy. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος εἶχε συλλάβει τὸ σχέδιον τοῦ ν' ἀναμορφώσῃ τὴν χώραν διὰ σχολείων καὶ λυκείων, ὁ δὲ δεύτερος ἦτο γνώμης ὅτι δὲν ἀρκουσι πρὸς τοῦτο τὰ σχολεῖα, ἀλλ' ὅτι ἀπητεῖτο καὶ ἡ ἐπιβροχὴ ἀγνοήσεως πίστεως. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συνδιασκέψεων τῶν δύο τούτων ἐξόχων ἀνδρῶν ἦτο ὅτι ἐν ᾧ ἀφ' ἐνὸς ἐυσυστήθη Λύκειον, τὸ ὅποιον κατόπιν προὐκάλεσε τὴν σύστασιν καὶ ἄλλων σχολείων, ἰδρύθη ἀφ' ἐτέρου ἡ Brahma Somaj ἡτοι Ἰνδικὴ ἐκκλησία, ἡ εἰς ἓνα Θεὸν πιστεύουσα. Ὁ σκοπὸς τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, τοῦ Ram Mohnu-Roy, ὅστις ὠνομάσθη ὁ Ἰνδὸς Λουθηρὸς, ἦτο νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀρχαιοτάτην καθαρὰν θρησκείαν τῶν Ἰνδῶν. Ἡ ἀναμόρφωσις λοιπὸν ἦτο, ὡς παρὰ τῷ Γερμανικῷ Προτεστανισμῷ, μία ἀπλὴ παλινόρθωσις τῆς ἀρχαιοτάτης θρησκείας, καὶ τοῦτο διὰ τῆς στενῆς συναφείας πρὸς τὰς ἱεράς τῶν Ἰνδῶν γραφάς, τὰς Βέδας. Διὰ πολλῶν παραπομπῶν εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας ταύτας γραφάς κατώρθωσεν ὁ θεμελιωτὴς τῆς Ἰνδικῆς ἐκκλησίας νὰ πείσῃ πολλοὺς τῶν συμπολιτῶν του ὅτι ἡ καθαρὰ Ἰνδικὴ θρησκεία δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς μεταγενεστέρας Πουράνας, τὰς διδασκούσας τὴν δεισιδαιμονίαν, ἀλλ' ὅτι δι-

θάσκει τὴν λατρείαν τοῦ ἑνὸς μόνου καὶ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Μὲ ὅλους τοὺς διωγμοὺς μὲ ὅλους τοὺς ἀφορισμοὺς ὁ ἀναμορφωτὴς ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του.

Εἰς τοσούτην μάλιστα ῥῆξιν πρὸς ὅλας τὰς Ἰνδικὰς παραδόσεις ἐτόλμησε νὰ προβῇ, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἣν ἐξόχως ἐθαύμαζε. Δυστυχῶς παρεμποδίσθη ἀπὸ τοῦ θανάτου νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν του.

Εἰς διάδοχός του ἀνεφάνη νέος λόγιος Ἰνδός, ὅστις ἐπὶ πρῶτο νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σχέδιον τοῦ προκατόχου του ἀναμορφωτοῦ. Ὁ Ἰνδός οὗτος εἶναι ὁ Baboo Keschub-Chunder-Sen. Δι' αὐτοῦ ὁ Ἰνδικὸς Προτεσταντισμὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ κρίσιμον αὐτοῦ στάδιον. Ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ ἀλανθάστου τῶν ἁγίων Γραφῶν (τῶν Βεδῶν) ἐγκατελείφθη. Ὁ Σὲν ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι αἱ Βέδαι μὲ ὅλας τὰς ὁραίας αὐτῶν ἀληθείας περιέχουσι καὶ μορφάς τινας ὁλεθρίας καὶ παραλόγους τινὰς διδασκαλίας καὶ ἔθιμα, καὶ εἶχε τὴν τόλμην νὰ κηρυχθῇ ἐναντίος τῆς αὐθεντίας τῶν ἁγ. Γραφῶν. Ἦδη ἡ θρησκευτικὴ αὕτη κίνησις ἐξακολουθεῖ ὑπαστρίζομένη ὅλαις δυνάμεσιν ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ὁ πρῶτον διοικητὴς τῶν Ἰνδιῶν λόρδος Λώρενς διετέλει ἐν φιλικωτάταις σχέσεσι πρὸς τὸν Σὲν, ὃν καὶ παρεκίνησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἔλαβε χώραν πέρυσι καὶ ἔκαμιν ἐν Ἀγγλίᾳ μεγάλην ἐντύπωσιν.

Τῇ 12 Ἀπριλίου 1870 ἐχαιρετήθη ὁ Ἰνδὸς ἀναμορφωτὴς ἐν ἐπισήμῳ συνεδριάσει. Ἱερεῖς διάφοροι, πολιτικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ ἐπισημότητες εἶχον συνέλθει. Πολλοὶ λόγιοι ἐμποδισθέντες νὰ ἐμφανισθῶσιν αὐτοπροσώπως ἐδήλωσαν ἐγγράφως τὰς συμπαθείας των. Ὁ λόγιος καὶ φιλελεύθερος ἐφημέριος Δρ. Στάνλεϋ ἤνοιξε τὴν συνεδρίαν διὰ καταλλήλου λόγου, δι' οὗ προσεκάλεσε τὸν Ἰνδὸν ξένον νὰ μὴ παρεξηγήσῃ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀγγλικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν τοῦ γενικοῦ χριστιανισμοῦ, ὅστις εἶναι ἀνεξάρτητος τῶν ποικίλων τούτων διαφορῶν. Ὁ χριστιανισμὸς ἑνὸς Βάκωνος, ἑνὸς Σεξσπέρου, ἑνὸς Οὐαλτιέρου Σκῶτ εἶπεν ὁ ῥήτωρ, δὲν χρήζει εἰδικῶν ὑπογραμμῶν, δὲν χρήζει συστάσεως διὰ εἰδικοῦ δόγματος. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς διαφόρους ἐκκλησίας, ἐκάστη εἶναι κατὰ τοῦτο μόνον μεγάλη καὶ ἀξιοσημεῖωτος, καθ' ὅσον εἶναι εἰς κατάστασιν ν' ἀναγνωρίσῃ ἐν ἄλλαις ἐκκλησίαις τὸ μέγα καὶ ἀξιοσημεῖωτον.

Κατόπιν ἠγέρθη ὁ Ἰνδὸς φιλόσοφος καὶ ἀνεγνώρισεν ἐν πρώτοις τὰς προσπαθείας τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐν ὀνόματι ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ἑκατομμυρίων συμπολιτῶν του.

«Ὅτε αἱ Ἰνδαὶ κατέκειντο ἐν τῷ βορβόρῳ τῆς

εἰδωλολατρείας καὶ δεισιδαιμονίας, ὅτε μωαμεθανικὴ καταπίεσις καὶ κακὴ διοίκησις εἶχε σχεδὸν ἀποσβέσει καὶ τὸν τελευταῖον τῆς ἐλπίδος σπινθῆρα ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἐγγυρίων, ὅτε οἱ ἱερεῖς πανίσχυροὶ γενόμενοι ἐπαίροντο ἐπὶ τοῖς κατὰ τῆς καταπατηθείσης ἀνθρωπότητος θριάμβοις αὐτῶν—τότε ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἄκρᾳ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ ἐπεμψε τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος ὥπως σώσῃ τὴν χώραν ἡμῶν. Ἡ Ἀγγλία ἔκρουσε τὰς πύλας τῆς Ἰνδικῆς καὶ εἶπε· Γενναία ἀδελφὴ, ἐγείρου· πολὺ ἐκοιμήθης! . . . Ἐσχηματίσθη χεῖμαρρος, ὅστις συνέδεσε διανοητικῶς, κοινωνικῶς, ἠθικῶς καὶ θρησκευτικῶς τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ὅλαι αἱ ὕψηλα καὶ φιλελευθεροὶ ἰδέαι τῆς δύσεως διωχετεύθησαν δι' αὐτῆς τῆς διώρυγος πρὸς ἀνατολάς.

Προετοιμάζεται μεταρρύθμισις ἀξιοθαύμαστος. Βλέπετε ἐγχειρόμενον νέον ἔθνος μὲ νέας τάσεις, νέους σκοποὺς, νέας ἐνεργείας. Οἱ Σεξσπῆροί σας, οἱ Μίλτωνές σας, οἱ Νιούτωνές σας ἔγειναν καὶ ἰδιοί μας. Δυνάμεθα νὰ συμβαδίσωμεν μεθ' ὑμῶν καθ' ὅλας τὰς καθαρῶς διανοητικὰς βάσεις σας.

Ἐν τέλει ὠμίλησεν ὁ Σὲν καὶ περὶ τῆς θέσεως, ἣν κατέχει ἡ μερίς του ἀπέναντι τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐξέφρασεν ἀπείρους χάριτας πρὸς τοὺς ἱεραποστόλους, οἵτινες ἐδίδαξαν τὸν λαὸν αὐτοῦ τὴν ἁγίαν Γραφήν, βιβλίον, τὸ ὅποιον ἐκτιμῶ, εἶπεν, ὡς ἐκτιμῶ τὰ ἱερὰ βιβλία τοῦ ἔθνους μου. Ὁ χριστιανισμὸς μὲ ὅλας τὰς ἀντιστρατευομένας κατ' αὐτοῦ προλήψεις ἀποκτᾷ καθ' ἐκάστην μεγαλητέραν ὑπόληψιν. Ἡ καταγωγή αὐτοῦ ἦτο ἐξ Ἀνατολῶν· διὰ τοῦτο καὶ τὸ πνεῦμα τῶν Ἰνδῶν αἰσθάνεται πρὸς αὐτὸν συγγενικὴν τινὰ συμπάθειαν. «Ἡ Ἰνδική, προσέθηκεν ὁ Σὲν, θέλει συλλάβει μίαν ἡμέραν τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ καὶ περὶ τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν δογμάτων, τὰ ὅποια εἰσπνέγετε ἐν ταῖς Ἰνδαίς. Καὶ αὕτη ἦδη ἡ ποικιλία καὶ διαφορὰ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν αἱρέσεων ἐπιφέρει σύγχυσιν οὐ σμικράν. Ἐὰν Ἰνδὸς τις προσεκολληθῇ εἰς μίαν τινὰ ἐκ τῶν μερίδων τούτων, ἔρχεται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν ἱεραπόστολον ἄλλης αἱρέσεως καὶ ἀμέσως ἡ πεποίθησίς του κλονεῖται πάλιν. Ὅ,τι δὲ ἀφορᾷ τὰς κυριώτερας τοῦ βίου ἀληθείας, ὡς ὁ Χριστὸς ἀνήγγειλε «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ ἐξ ὅλης διανοίας» καὶ «ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν», οὐδεὶς ὑπάρχει ἐν ταῖς Ἰνδαίς ἄνθρωπος, ὅστις καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἠθέλην ἀρνηθῇ τὴν παραδοχὴν αὐτῶν. . . Ὅθεν ἀντὶ ἱεραποστόλων, κηρυττόντων ἀπέραντα καὶ ἀκατανόητα δόγματα, πέμψατε ἡμῖν ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οἵτινες διὰ βίου εὐγενοῦς καὶ χριστιανικοῦ ἐπιχέωσιν εἰς τοὺς περὶ αὐτοὺς ὕγιᾳ ἐπιρροὴν καὶ ἐξασθενίζωσι τὰ φθοροποιὰ παραδείγματα τοῦ

κακῶς ἐννοουμένου χριστιανισμοῦ » Κατόπιν ὁμιλήσεν ὁ Ἰνδὸς φιλόσοφος ὅτι μετέβη εἰς Ἀγγλίαν οὐχὶ ἵνα μάθῃ τὰ διδάγματα τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλ' ὅπως μελετήσῃ βίον ἀληθῶς χριστιανικόν, καὶ τὸ πνεῦμα χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ αὐταπαρνήσεως. « Εἶμαι πεπεισμένος, εἶπεν, ὅτι ἡ Ἀγγλία κατέστη ἔθνος μέγα οὐχὶ μόνον διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀγίας ἐπιβρόχης τῆς ζωοδότου θρησκείας. Ἐκτὸς τούτου ἦλθον, ὅπως θεωρησάμενος παράπονά τινα τοῦ ἔθνους μου. Ἐλπίζω ὅτι θέλετε εἰσακούσει τῆς παρακλήσεώς μου ταύτης ὑπὲρ τῆς φιλότιμης πατρίδος μου, τῆς χώρας ἐκείνης ἥτις παρέσχεν αἰετοῦ τὰ πλουσιώτερα θέματα καὶ εἰς φιλοσόφους, καὶ εἰς ἀρχαιολόγους, καὶ εἰς ποιητάς, καὶ εἰς θεολόγους καὶ εἰς μυθιστοριογράφους, τῆς χώρας ἥτις διήγειρε τὸν ἐνθουσιασμόν πάντων τῶν αἰώνων, ἥτις ἔχει ἀνεξαντλήτους καὶ φυσικὰς καὶ πνευματικὰς πηγὰς, ἥτις περιέχει ἀναριθμήτους φυλάς καὶ γένη, σειράν ἀπέραντον διαφόρων γλωσσῶν καὶ θρησκευμάτων, ἡθῶν καὶ ἐθίμων, τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἐξ Ἰσου ἄρχουσιν ὁ ὑπερβολικώτατος πανθεϊσμός, ὁ καθαρῶτατος μονοθεϊσμός, καὶ τὸ τερατωδέστατον σύστημα τῆς εἰδωλολατρείας, τῆς χώρας ἐν τέλει ἥτις σεμνυνομένη ἐπὶ τῷ ἀρχαιστάτῳ αὐτῆς πολιτισμῷ, εἶναι προωρισμένη νὰ ἔχῃ ἔτι ἐνδοξότερον μέλλον. Δὲν ζητῶ τὴν ἐπιπόλαιον στιλπνότητα τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν ζητῶ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους μορφώσεως ξένης· ἄφετέ με νὰ εἰσδύσω εἰς τοὺς βαθυτάτους μυχοὺς τῆς καρδίας σας· ὅτε μοι εὐγενέστερόν τι ἢ μόνον τυπικὰς τινὰς ἀγγελίας καὶ προγράμματα· ἀνακοινώσατέ μοι ὅλον τὸν ἐνθουσιασμόν σας ὑπὲρ τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἰνδιῶν.

Καὶ ἀληθῶς ἐγκαρδίου ἔτυχεν ὁ Σὲν ἐν Ἀγγλίᾳ ὑποδοχῆς. Ὅλων τῶν διαφόρων ἐκκλησιῶν οἱ ἱερεῖς παρεχώρησαν εἰς τὸν ξένον φιλόσοφον τοὺς ἄμβωνάς των, ὅλοι οἱ φιλανθρωπικοὶ, ἐπιστημονικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ Σύλλογοι προσεκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὰς συνεδριάσεις καὶ συνελεύσεις των· αἱ πόλεις ἅπασαι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας ἡμιλλῶντο ὅπως προσκαλέσωσι καὶ περιπαθῶς ὑποδεχθῶσιν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ καθ' ὅλας αὐτὰς τὰς ὁμηγύρεις ἠναγκάζετο ὁ φιλόσοφος νὰ ὁμιλῇ, ἔπαθε τοσοῦτον ἡ ὑγεία του, ὥστε ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς τὴν ἡσυχίαν τῶν λιμνῶν τῆς Σκωτίας. Εἶχε δὲ κατὰ νοῦν κατὰ τὸ φθινόπωρον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του διὰ τῆς Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Ἰταλίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἐκρηγνέντος πολέμου ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ σχέδιον. Τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1870 ἐγένετο ἡ ἐπίσημος τελετὴ τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ.

Ἡ αἵθουσα ἦτο πλήρης· ἄνδρες, γυναῖκες ἀνέβη-

σαν τὸ βῆμα ὅπως ἐκφράσωσι τῷ ἀπερχομένῳ ξένῳ τὰς εὐχαριστίας καὶ συμπαθείας των, καὶ προσεκάλεσαν αὐτὸν ν' ἀνακοινώσῃ ὁποῖαν ἐντύπωσιν τῷ εἶχε κάμει ἡ Ἀγγλία.

Ὁ Σὲν ἀπήντησε τάδε. « Τὸ πρῶτον, τὸ ὅποιον ἔκαμην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, εἶναι ἡ πολυτέλεια τῶν μαγαζείων σας· κατεπλάγην ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ αὐτῶν. Οἱ Ἀγγλοὶ, εἶπον κατ' ἑαυτὸν, πρέπει νὰ ᾔναι λαὸς ἐμπορικός· ἀλλ' ὅταν ὅλοι πωλῶσι, ποῦ εἶναι οἱ ἀγορασταί; Ἐθαύμασα κατόπιν τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ Ἀγγλοῦ· ὁ βίος αὐτοῦ φαίνεται ὡς νὰ συγκεντροῦται ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χερὶ. Ὁ Ἀγγλος ἐργάζεται, ἐργάζεται ἀόκνως πάντοτε· εἶναι ὡς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀμλέτου ἐδῶ, ἐκεῖ, πανταχοῦ. Τὸ ἀγγλικὸν γέᾶ μοι ἔκαμν τὴν ἐντύπωσιν κυνηγετοῦ, καὶ ὅ,τι μ' ἐνισχύει εἰς αὐτὴν τὴν ιδέαν εἶναι ὅτι πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸ ἐστιατόριον αἱ γυναῖκες ζητοῦσι τὴν προστασίαν τῶν ἀνδρῶν ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ δυστύχημά τι. Κατόπιν δὲ ὀπλίζονται ὅλοι διὰ μαχαιρῶν, περονίων καὶ κοχλιαρίων ὅπως ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν πτηνῶν, τῶν τετραπόδων καὶ τῶν ἰχθύων, τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης σεσωρευμένων. Εἷγος ἠσθάνθην ὅταν εἶδον τεράστια τεμάχια τοῦ ἀγγλικοῦ roast-beef. Νῦν δὲ καὶ δύο λέξεις περὶ τῆς ἐνδυμασίας τῶν γυναικῶν. Ἡ Κυρία τοῦ συρμοῦ εἶναι ἀληθῶς ἀλλόκοτον πλάσμα. Ἐλπίζω ὅτι οὐδέποτε θέλει ἐμφανισθῇ αὕτη εἰς τὴν πατρίδα μου. Κατὰ δύο κυρίως μερῶν τῆς ἐνδυμασίας διαμαρτύρομαι, κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς οὐρᾶς. Ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις, καθ' οὓς κινεῖται μεγάλως καὶ σοβαρῶς τὸ ζήτημα περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν, ἔπρεπεν ὑμεῖς οἱ ἄνδρες νὰ προβῇτε καὶ νὰ εἴπετε· αἱ γυναῖκες οὐδὲν δικαίωμα ἔχουσι νὰ κατέχωσι περισσότερον τόπον τῶν ἀνδρῶν. Καὶ τῶνόντι μία πεπολιτισμένη Κυρία τοῦ συρμοῦ κατέχει πεντάκις τοῦ ἀνδρὸς τὸν τόπον· τὸ ὠραῖον φύλον ὤφειλε νὰ ᾔναι δίκιον. Ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν κεφαλὴν, ἐνόμιζον κατ' ἀρχὰς ὅτι ἡ κόμη τῶν Ἀγγλίδων καὶ τῶν γυναικῶν τῆς Εὐρώπης ἐν γένει εἶναι μεγαλειτέρα τῆς κόμης τῶν ἐν Ἰνδίας γυναικῶν· ἀλλὰ μοι εἶπον ὅτι ὑπὸ τὰς κολοσσιαίας ταύτας τῆς κεφαλῆς πυραμίδας κρύπτεται μυστήριόν τι, τὸ ὅποιον δὲν ἐπιδέχεται λεπτομερεστέραν εξέτασιν. Τὸ κατ' ἐμὲ αἱ τοῦ αἰῶνός μας μεμορφωμέναι γυναῖκες ἠδύναντο νὰ δώσωσιν εἰς τὸ μέλλον καλλίτερον δείγμα τῆς εὐφορίας τῆς κεφαλῆς των.

Μετ' ἀπορίας μου εἶδον ἐν Ἀγγλίᾳ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον δὲν ἐπίστευον ὅτι ἤθελον εὑρεῖν, τὴν εἰς τάξεις διαίρεσιν. Οἱ πλούσιοι μεταξὺ ὑμῶν εἶναι βραχυῆνες, οἱ δὲ πτωχοὶ παρίαι.

Ἐκτεταμένως ἐξεφράσθη ὁ Ἰνδὸς φιλόσοφος περὶ θρησκευτικοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ βίου.

Ὁ ἀγγλικὸς χριστιανισμὸς, εἶπεν εἶναι πολὺ δειλός. Μήπως τὰ ὕδατα τῆς αἰωνίου ζωῆς εἶναι τόσον ὀλίγα, ὥστε εἶναι ἀνάγκη νὰ στενεύσῃ τις τὰς διώρυγας, δι' ὧν ῥέουσιν, ὥπως τὰς καταστήσῃ βαθυτέραις; Πολλάκις ἐγέλασα μετ' τὸν τρόπον, δι' οὗ ὠμίλουν πρὸς ἐμέ οἱ Ἀγγλοὶ καὶ αἱ Ἀγγλίδες. Περὶ τοῦ μικροσκοπικοῦ ῥεύματος, ὅπερ καλεῖται Τάμεσις ἔλεγον· ἰδοὺ ὁ ποταμὸς μας, τοὺς μικροὺς λοφίσκους ὠνόμαζον ὄρη.

Ἐν Ἰνδία ἔχομεν ὑψηλὰ ὄρη καὶ τὸν μέγιστον Γάγγην ποταμὸν, καὶ ὅταν ἤλθον εἰς αὐτὴν τὴν χώραν ἤμην βέβαιος ὅτι ἤθελον ἰδεῖ μικρὰ ἀντικείμενα. Τὰς οἰκίας εὗρον πολὺ μικρὰς καὶ μετὰ τρόμου εἶδον ὅτι οἱ οἴκοι τῆς ψυχῆς ἦσαν ἔτι μικρότεροι. Ἀπαραίτητοι εἶναι αἱ διχογνωμίαι ἔνθα ὑπάρχει ζωὴ, ἀλλὰ διαμαρτύρομαι κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀντιπαθείας καὶ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ὁ χριστιανικὸς βίος ἐν Ἀγγλίᾳ εἶναι φύσεως μᾶλλον ὕλικῆς ἢ πνευματικῆς. Πανταχοῦ ἡ προσπάθεια τοῦ λατρεῖν τὸν Θεὸν ἐν ἐξωτερικαῖς μορφαῖς, ἐν τελεταῖς καὶ δόγμασιν· ὀλίγον συλλογίζονται ἐνταῦθα ὅτι τὸ πνεῦμα ἔχει ἀνάγκη διανοητικῆς τροφῆς... Οἱ χριστιανοὶ λατρεύουσι τὸν Θεὸν οὐχὶ ἐν πνεύματι καὶ ὡς πνεῦμα ἀλλὰ προσκυνοῦσι μᾶλλον μίαν ἐνσάρκωσιν. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη σαρκὸς, ὥπως ἐπιφανῆ καθότι εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν. Ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰνδὸς ἐφ' ὅσον πιστεύει εἰς τὸν Θεόν, εἶναι χριστιανός.

Ἐὰν ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀγνότης, ἡ αὐταπάρνησις, ἡ φιλανθρωπία ᾗναι ἀρεταὶ χριστιανικαί, ἔπεται ὅτι ὅπου εὕρισκονται εἶναι χριστιανισμός, ἀδιάφορον ἔαν ὁ ἔχων αὐτάς καλεῖται Χριστιανός, Ἰνδός ἢ Μωαμεθανός. Ὅθεν προέρχεται ὅτι πολλοὶ Ἰνδοὶ εἶναι καλλίτεροι χριστιανοὶ ἐκείνων, οἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο... Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ διατριβῆς μου εἶναι, ὅτι ἐν ᾧ ἤλθον ἐνταῦθα ὡς Ἰνδός ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα μου ὡς ἀλλόνητος Ἰνδός. Οὐδὲ μίαν δυσκολίαν παρεδέχθην, ἥτις νὰ μὴ προὔπρχεν ἐν τῇ διανοίᾳ μου. Πολλὰ ἔμαθον, ἀλλὰ πάντα μ' ἐνίσχυσαν εἰς τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ ἰδέαν μου. Ἠγάπησα ὁσημέραι καλλίτερόν τὴν πατρίδα μου. Ὁ ἀγγλικὸς πατριωτισμὸς ἀνέφλεξεν ὡς διὰ ἤλεκτρισμοῦ τὸν πατριωτισμὸν μου. Ταῦτοχρόνως ὁμῶς εἶμαι καὶ συμπολίτης, καὶ δύναιμι νὰ εἶπω ὅτι ἡ Ἀγγλία εἶναι, ὡς ἡ Ἰνδική, οἶκος τοῦ πατρός μου. Ἀποχαιρετῶ ὑμᾶς, ἀλλ' ἡ καρδία μου ἔσεται ἀείποτε παρ' ὑμῖν. Ὡ Ἀγγλία, μετὰ ὅλα τὰ ἐλαττώματά σου θά μοι εἶσαι πάντοτε ἀγαπητή!

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ.)

I. II.

Π Ε Ρ Ι

## ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΥ ΚΟΡΕΝΣΙΟΥ,

ΕΛΛΗΝΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΕΝ ΝΕΑΠΟΛΕΙ \*)

(1558—1645.)

Ὅτι ὁ Ἰουβενάλης λέγει περὶ τῶν Ἑλλήνων, μέχρι συκοφαντίας ἀποθαυμάζων τὸ παρμήχανον αὐτῶν, ὅτι καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἂν ἔλεγε εἰς τὸν Γραικύλον νάναβη ἤθελεν ἀναβῆ, δὲν εἶνε κενὸν καὶ ἔωλον ῥῆμα τοῦ ῥωμαίου σατυρικοῦ, εἴπερ τις καὶ ἄλλος αἰσθανομένου τὴν σπουδαίαν ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν ἣτις ἔδωκεν ἀρχὴν εἰς τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο Graecia capta ferrum victorem cepit. Ἔδυσεν ἡ ἑλληνικὴ Ἑλλάς τοῦ Δημοσθένους καὶ Ἀριστοτέλους, ἀλλ' ἀνέτειλε πανελλήνιος ἡ μακεδονικὴ δυναστεία· ἔπεσεν ἡ Ἑλλάς τοῦ Φιλοποίμενος καὶ Ἀράτου, ἀλλ' ἀνωρθώθη ἐν αὐτοῖς τοῖς στέρνοις τῆς νικητρίας Ῥώμης νικήτρια· ἡμαυρώθη ἡ Ἑλλάς τοῦ Χαμαρέτου καὶ Ἀκομινάτου, ἀλλὰ δὲν ἀπεσθέσθη, καὶ ἡ φαινόμενη τελευταία αὐτῆς ἀκτὶς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη λαμπηδὼν τῆς ἐτι ἐσκοτισμένης Δύσεως. Ἐπῆλθον ἔπειτα αἱ βαρεῖαι ἡμέραι καὶ ἀπανταχοῦ ὄκνος καὶ μόχθοι καὶ τρόμος καὶ τετράκις ἑκάτὸ δύσμοιροι χρόνοι. Ἀλλὰ δὲν εἶχε μαρμαρωθῆ τοῦ Ἑλλήνος τὸ πῦρ, οὐδ' ἐναρκώθη ἡ μεγαλοφυΐα, οὐδ' εὗρέθη εἰς ἀπορίαν ὁ παντοπόρος. Δὲν ἔζησεν ὁ Ἕλλην καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μεσοχρονίᾳ δουλείᾳ ζῶν ἀμυδρὰν καὶ ἐτερόφωτον, ἐκ μόνων τῶν προγονικῶν ἀναμνήσεων τὸ φῶς προσδεχομένην, ἀλλ' εἶχεν ἰδίαν ὑπαρξιν καὶ ἐδύνατο νὰ εἴπῃ ἐγὼ μετὰ δάκρυ ἴσως ναι, ἀλλὰ μ' ἐντροπὴν ὄχι. Ὁ Ἕλλην ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις κατισχύει αὐτῆς τῆς εἰμαρμένης, δύναται τις εἰπεῖν, καὶ ὅπου τις ἀναμένει δοῦλον σῶμα καὶ νωθρὸν κινεῖται χεὶρ ἥρωος, ψάλλουσι χεῖλη ποιητοῦ, πάλλει καρδίᾳ εὐγενὲς καὶ μεγαλόφρων καὶ ἐνεργεῖ νοῦς ἀκαταπόνητος ὑπὸ τῆς συμφορᾶς, κεντριζόμενος ὑπὸ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος, ἐνθους πρὸ τῆς ἰδέας μελλούσης τάχα ποτὲ εὐεστοῦς. Καὶ λοιπὸν ἂν δὲν ἦνε πλέον πολίτης, πλὴν ἀλλ' εἶνε ἀκόμη Ἕλλην. Δὲν ἠδυνήθη νὰ ποπνίξῃ τὴν ἔμρυτον αὐτῷ ὁρμὴν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δυναστείας ἢ βίᾳ, οὐδὲ νὰ πασθέσῃ τὸ ἐνδομυχοῦν φῶς τῆς θρησκείας ἢ πνοὴ τῆς πίεσεως, οὐδὲ νὰ πομαράνῃ τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ ἢ δουλικὴ ἀνάγκη. Ἄν ἡ ἀνδρεία ἀναδεικνύῃ αὐτὸν Λέοντα Καλλέργην, ἡ θρησκεία τὸν χειροτονεῖ Δοσίθεον ἢ Εὐγένιον, ὁ νοῦς τὸν πλάσσει Νικηφόρον ἢ Μαυροκορδάτον,

\*) Ἡ διατριβὴ αὕτη δημοσιεύεται ἐνταῦθα ἄνευ προσθηκῶν καὶ διορθώσεων, ὡς ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ. •Παργασῶ• κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 5 Δεμβρίου π. π. Σ. Π. Δ.